

Landrapport Sverige

Svar på barns våld mot föräldrar:
Europeiskt perspektiv

Denna publikation har tagits fram med ekonomiskt stöd från Europeiska unionens Daphneprogram. Ulla Mortensen, Åmåls Kommun, Sverige är ensam ansvarig för innehållet i denna publikation och publikationen kan inte på något sätt anses återspegla EU-kommissionens uppfattning.

Landrapport om barns våld mot föräldrar - Sverige

sammanställd av Ulla Mortensen – avser tidsperioden från 1 feb 2013 till 12 jan 2015.

Kartans källa: BBC News Online <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-17955808>

Introduktion

Det bor ungefär 9,7 miljoner människor i Sverige, varav ungefär 2 miljoner är under 18 år. Åttiofem procent av befolkningen bor i städer. Ungefär vart femte barn kommer från familjer som har rötter i ett annat land. Enligt den europeiska plattformen för "investering i barn" (http://europa.eu/epic/countries/sweden/index_en.htm) "har svenska föräldrar en av de bästa balanserna mellan arbete och familj i EU. Sysselsättningsgraden bland kvinnor, och mödrar, är bland de högsta i EU och barnfattigdomen är den lägsta. Landets familjepolitik syftar till att stödja dubbel inkomsttagare-familjemodellen och säkerställa samma rättigheter och skyldigheter avseende familj och arbete för både kvinnor och män".

Sverige har inga specifika strategier när det gäller ungdomar och våld i hemmet. Vi ser ofta barn som offer för våld i hemmet och det är först nyligen som vi har börjat prata om ungdomar som potentiella upphovsmän. Det var kanske på grund av detta som det var överraskande att frågan om barns våld mot föräldrar först togs upp i Sverige, även om det är ett dolt, och i hög grad oförmärkt, problem. Således finns det inga officiella riktlinjer eller juridiska definitioner av barns våld mot föräldrar (Child to Parent Violence, CPV) i Sverige. Enligt definitionen som vi använder är barns våld mot föräldrar en skadlig handling som utförs av ett barn i avsikt att orsaka fysisk, psykisk eller ekonomisk smärta, eller för att utöva makt och kontroll över en förälder (Cottrell 2001; Calvete et al 2013).

Politiskt, socialt och kulturellt sammanhang

Sverige har en välbärgad befolkning, som till stor del utgörs av medelklass, och en traditionellt utmärkt välfärdsstat. Välfärdsstatens förmåner har undergrävts av nyliberal politik och nedskärningar inom tjänstefinansiering. Resultatet av denna politik har blivit att klyftan mellan rik och fattig i Sverige har ökat. Arbetslösheten är hög, i synnerhet bland ungdomar, och fattigdomen är stor och många kan inte tänka sig en framtid i Sverige så de lämnar landet för att söka arbete utomlands.

Båda föräldrarna arbetar för det mesta i Sverige fast föräldrarledigheten är relativt generös jämfört med andra europeiska länder. Beträffande familjepolitik så etablerades familjecentraler under 1970-talet. "Den första modellen, Göteborgsmodellen, utgick från universalitet och målsättningen var att nå alla föräldrar. Under årens gång har modellen modifierats på olika sätt" (Kouvonen 2012, 8). Alla föräldrar bjuds in till positiva föräldraprogram under graviditeten och de flesta föräldrar deltar, både mammor och pappor. Under graviditeten och under barnets första 6 månader utförs ett kontrolltest för föräldrar med frågor om droganvändning och våld i hemmet. Föräldrar som tros vara i riskzonen ges särskilt stöd. När barnen blir äldre finns det många möjligheter för föräldrarna att gå på annan utbildning, till exempel om hur man kan förstå och hantera tonåringar. Många föräldrar tar chansen att delta. Anektodiska bevis talar dock för att föräldrar tenderar att fokusera på att underlätta för barnen, s.k. "curlingföräldrar", de gör allt för dem vilket leder till att barnen ofta inte tar något ansvar hemma. Barn kan bli mycket beroende och komma att kräva materiella varor och även tjänster av sina föräldrar. Det är en paradox att samtidigt som barn är mer oberoende och berättigade, är de i vissa avseenden ändå mer beroende.

Sverige

Statistik om CPV

CPV är ett dolt problem i Sverige, som inte uttryckligen mäts av någon byrå. Vi har därför varit tvungna att se på våld i familj och samhälle i allmänhet.

Den s.k. "Brå" undersökningen utfördes i form av telefonintervjuer inom ramen för den svenska brottsundersökningen (STU), en årlig undersökning om människors säkerhet och diskriminering. De diskrimineringsnivåer som noterades bland människor som deltagit i undersökningen bör betraktas som miniminivåer, då det inte råder någon tvekan över att en stor del av fallen inte rapporteras. De två viktigaste frågorna som undersökningen tar upp är:

- *Hur stor andel av befolkningen (16 - 79 år gamla) har utsatts för brott i en nära relation under det senaste året (2012) eller vid någon annan tidpunkt i livet?*
- *I vilken utsträckning har nya brott begåtts?*

Totalt 6,8 procent av befolkningen uppgav att de hade trakasserats i en nära relation under 2012. Andelen kvinnor som utsatts för våld i en nära relation var nästan lika stor som andelen trakasserade män (7,0 procent bland kvinnorna och 6,7 procent bland männen). Siffrorna var lika vid åtskillnad mellan psykiskt och fysiskt våld – 6,8 procent av kvinnorna och 6,2 procent av männen hade utsatts för psykiskt våld, medan 2,2 procent av kvinnorna och 2,0 procent av männen hade utsatts för fysiskt våld. De två vanligaste formerna av brott är systematiska kränkningar och försök att inskränka en människas frihet. Det är vanligare för kvinnor att utsättas för allvarigare våld och att vara i större behov av hjälp och stöd, främst i form av sjukvård. Av de personer som utsatts för grov misshandel uppgav ungefär 29 % av kvinnorna och 2,4 % av männen att de hade uppsökt, eller behövt uppsöka läkare, sjuksköterska eller tandläkare.

Upprepad diskriminering är vanligare bland kvinnor. Kvinnor uppger i större utsträckning att de har blivit utsatta för upprepade angrepp (56 procent av de diskriminerade kvinnorna, jämfört med 40 procent av de diskriminerade männen). Av hela befolkningen beräknas 3,8 procent av kvinnorna och 2,5 procent av männen ha utsatts för upprepade psykiskt våld under 2012.

Minst 150 000 barn bor i hushåll där våld förekommer. Ungefär en tredjedel av de utsatta kvinnorna och en fjärdedel av de utsatta männen i undersökningen uppger att de har barn som bor i hushållet. Detta motsvarar ungefär 83 000 kvinnor och 67 000 män i hela befolkningen. Om det finns ett barn i var och en av dessa personers hushåll innebär detta att lika många barn bor i hushåll där våld har förekommit under 2012.

Lagstiftning och förordningar

Sverige har sedan flera år tillbaka lagar, rättsregler och strategier som bestämmer vilka åtgärder som bör vidtagas när barn kränks eller missbrukas. Den äldsta förordningen har använts i ungefär 30 år, vissa har förändrats med tiden och flera nya har tillkommit. Många olika kampanjer och utbildningskurser har hållits under årens gång och dessa handlingar är välkända både för professionella och allmänheten.

Det finns lagstiftning i till exempel brottsbalken, föräldrabalken och socialtjänstlagen. Budskapet i alla dessa förordningar är att våld eller övergrepp mot barn är absolut förbjudet. Föräldrar, lärare, andra yrkesgrupper eller vårdgivare som utövar våld eller missbrukar barn kan dömas till fängelse. Lärare kan till exempel avskedas och barn kan separeras från sina föräldrar och placeras i fosterhem.

Det finns också myndigheter som arbetar för barns rättigheter, t.ex. barnombudsmannen, folkhälsobyrå, BRIS (Barns rätt i samhället), Röda korset och flera frivilligorganisationer.

Det finns hjälplinjer som både barn och föräldrar kan ringa för att få råd och stöd. Det finns dessutom, sedan ett antal år tillbaka, webbaserade diskussionsforum.

Alla program samt god praxis samlas in av folkhälsobyrå i Sverige. De genomför vetenskapliga studier om programmen och kan ge råd.

Dessutom utförs en hel del praktiskt arbete om våld i hemmet. Samarbetsgrupper, bestående av socialtjänsten och polisen, och ibland även åklagare träffas regelbundet för att diskutera de bästa sätten att förebygga våld i hemmet och vad man ska göra om detta inträffar.

När vi påbörjade det här projektet – att svara på barns våld mot förälder – visste vi inte vilka slags regler, föreskrifter eller program som fanns tillgängliga för våld mot förälder. Vi ansåg att denna typ av problem skulle falla under våld i hemmet, eftersom offer, föräldrar och syskon utgör en del av familjen. Vi upptäckte att det inte finns någon forskning inom detta område eller några specialiserade program för att hjälpa föräldrar och tonåringar som befinner sig i en sådan situation.

Ungdomar kan vid 15 års ålder dömas till olika typer av straff enligt lag. Men eftersom det finns mycket skuld känslor och skam involverat är det svårt för föräldrar att anmäla sina egna barn. Mycket få föräldrar vill skicka sina barn i fängelse.

Föräldrar skäms över att inte kunna hantera situationen med sin tonåring och de klandrar ofta sig själva för att de inte är tillräckligt bra föräldrar.

Lagstiftning

De viktigaste lagarna i Sverige rörande våld i hemmet är:

Diskrimineringslagen

Barn- och föräldrabalken

Svenska brottsbalken

Barnombudsmannen representerar barns och ungdomars rättigheter och intressen, vilket bygger på FN:s konvention om barns rättigheter.

Diskrimineringsombudsmannen säkerställer efterlevandet av diskrimineringsakten.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) har publicerat riktlinjerna "Hur man kan förhindra våld i hemmet". När det gäller vårt projekt är det den sista delen av riktlinjerna som är den mest intressanta. Den handlar om hur man kan arbeta i förebyggande syfte med ungdomar och våld i hemmet.

Enligt BRÅ är det viktigt med tidiga insatser för ungdomar, så att man kan prata om attityder och värderingar kring könfrågor och våld. BRÅ har publicerat flera vägledande handböcker om förebyggande arbete. Det finns också en nationell samordnare för våld i hemmet, Carin Götblad, som är före detta rikspolischef.

Institutionella intressenter

Socialtjänsten

Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att ge stöd och hjälp åt barn, kvinnor och män som är utsatta för våld i hemmet och som är bosatta i kommunen. Varje kommun i Sverige har en socialtjänst. Socialjouren är ansvarig för att vidta åtgärder i akuta sociala situationer som uppstår utanför kontorstid.

Den 1 juli 2007 stärktes lagstiftningen om socialtjänstens ansvar gentemot kvinnor och barn som är utsatta för, eller bevittnar, våld. Socialtjänsten ska till följd av detta nu ge stöd och hjälp till kvinnor och barn som har blivit utsatta för våld, eller bevittnat våld.

Hälsa- och sjukvård

Personer som utsatts för våld kan vara i behov av olika typer av medicinsk vård.

- Medicinsk vård om du har drabbats av fysiska skador
- Hjälps och stöd i svåra situationer
- Rådgivning och hänvisning till andra hjälporganisationer
- Dokumentation av skador.

Polis

Polisen ska bland annat övervaka allmän ordning och säkerhet, bedriva detektivarbete och brottsutredningar. Polisen måste ingripa om de får kännedom om en brottshandling. Våld i hemmet faller inom kategorin allmänt åtal, vilket innebär att polisen inte behöver vänta på att offret ska anmäla brottet innan de påbörjar sin undersökning.

Frivilligorganisationer och hjälplinjer

Det finns hjälplinjer för kvinnor, män och barn där man kan få prata anonymt samt föräldralinjer, där föräldrar kan få stöd och råd. Rädda barnen och BRIS (Barnens rättigheter i samhället) är två organisationer som aktivt arbetar med familjerelationer. Det finns även logi och jourer för både kvinnor och barn där de kan bo under en kortare eller längre period. Stöd för brottsoffer (Brottsofferjouren).

Deltagande i andra Daphne-projekt

Ulla Mortensen har deltagit i ett tidigare Daphne-projekt, "Var stödjande, inte våldsamt. Positivt föräldrarskap för lyckliga barn". Projektet har utvecklat en ny modell för föräldrautbildning, som främjar positivt och icke-våldsamt föräldrarskap. Du kan läsa mer om projektet på hemsidan Var stödjande, inte våldsamt. <http://www.centrsdardedze.lv/en/home-page>.

Källförteckning

Cottrell, B. 2001. Parent abuse: the abuse of parents by their teenage children, Ottawa: Health Canada.

Calvete, E., Orue, I, och Gámez-Guadix M. 2013. Child-to-Parent Violence: Emotional and Behavioral Predictors, Journal of Interpersonal Violence, 28(4):755-772.

Kouvonen, P. (2012) Children in the Nordic region—Development of Nordic family centres, Nordic Centre for Welfare and Social Issues, Åtkomstdatum 15.01.2015,

http://www.nordicwelfare.org/PageFiles/415/Inspirationsh%C3%A4ften/6ENG_LR.pdf